

DOI: 10.32347/2786-7269.2025.11.165-177

УДК 711.3

Столовий О.В.,

oleksandr.stolovyi@gmail.com, ORCID: 0009-0005-2924-0635,

д. арх., професор Ковальська Г.Л.,

kovalska.gl@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-9873-5413,

Київський національний університет будівництва і архітектури

УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ АРХІТЕКТУРИ ТА ПУБЛІЧНОГО ПРОСТОРУ В УРБАНІСТИЧНІЙ СТРУКТУРІ СІЛ, ЯК ОСНОВА ЇХ УСПІШНОСТІ

Розглядається вплив архітектури та публічного простору на розвиток сільських поселень в контексті децентралізації в Україні. Аналізується історичний контекст і сучасні виклики, з якими стикаються села, а також необхідність впровадження універсального підходу, що включає метод ретроспективного вивчення функціонально-планувального розвитку сільських поселень для забезпечення сталого розвитку.

Ключові слова: універсальність архітектури; публічний простір; децентралізація; сільські поселення; сталий розвиток; урбаністика.

Постановка проблеми. Сучасна децентралізація в Україні відкриває нові можливості для розвитку сільських поселень, дозволяючи громадам адаптуватися до своїх природних і соціальних умов. Однак ця трансформація супроводжується ризиками, зокрема виникненням «інституційних пасток» через спротив традиційним практикам управління. Ігнорування історичного досвіду розвитку призводить до втрати цінного знання про місцеві практики. Експериментальні методи Радянського Союзу негативно вплинули на села, викликавши локальні соціально-економічні катастрофи кожного села окремо і системну катастрофу якості життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження в своїй масі фокусуються на міському середовищі і не розкривають проблематики на заданому рівні тематики розвитку сіл, як сталих поселеневих структур, історичні публікації чи розкриття теми в не наукових сферах публіцистики показують, що експериментальні підходи стали катастрофою для сіл, а наявні підходи до планування сільських територій не враховують особливості населення та функціональні потреби громад. Джерела, такі як праці Nealy (1997) та Sennett (1990), показують, як ефективно використання архітектурного простору може сприяти формуванню активних громад [2, 3].

Книга П'єра Бурдьє "The Logic of Practice" (1990) є однією з ключових робіт соціального теоретика і соціолога. Автор вводить концепцію поля, як

простору соціального життя, де відбуваються боротьба за капітал, статус та визнання. Поля мають свої правила гри, які визначають поведінку учасників.

Його дослідження соціальних практик, де Бурдьє закликає до аналізу їх в конкретному контексті, підкреслюючи, що дії не можна розуміти без врахування специфіки соціальних умов. Застосовуючи універсальність його теорії можна проаналізувати як вона співвідноситься з формуванням публічний просторів сільських поселень [1].

В книзі "Urban Planning: Theory and Practice" Дж. Катенезе розглядає практичні питання, які стоять перед планувальниками в урбаністичному середовищі, включаючи законодавчі рамки, фінансування, участь громади та екологічні аспекти. Також важливим в сегменті теми статті є контекстуальність та інновації, які автор стверджує як необхідність адаптації теорій містобудування до конкретних соціальних, економічних і екологічних умов, підкреслюючи важливість інновацій у цій сфері [4].

В книзі "Cities of Tomorrow: An Intellectual History of Urban Planning and Design in the Twentieth Century" автор Пітер Гал, аналізує, як історичні, соціальні та економічні зміни вплинули на процеси містобудування, описуючи ключові етапи та важливі події, які формували сучасні міста. У книзі досліджується розвиток основних інтелектуальних течій у містобудуванні, включаючи вплив архітектурних рухів, економічних теорій та соціальних концепцій на формування міст. Розглядаючи його роботу варто аналізувати побічний вплив урбаністичних процесів на сільські поселення і той контекст, що вони створювали для сільських громад [5].

Публікація Емілі Тален "Sense of Community and Neighborhood Form: An Analysis of the Relationship Between Sense of Community and Neighborhood Form" (1999) в журналі Environment and Behavior розглядає зв'язок між формою сусідства (neighborhood form) та почуттям спільноти (sense of community). Авторка досліджує різні аспекти фізичного простору сусідства, такі як планування, архітектурні особливості, доступність об'єктів для громади і способи, якими ці фактори можуть сприяти або перешкоджати розвитку почуття спільноти. Що певні фізичні характеристики сусідств, такі як компактність, місткість та планування відкритих просторів, сприяють більш високим рівням спілкування та взаємодії серед жителів. Дослідження має важливе значення для урбаністики, архітектури та соціології, оскільки підкреслює, як фізичне оточення впливає на соціальні взаємодії та загальну якість життя у сусідствах [7].

В публікації "Urbanization and Environmental Quality: A Synthesis of the Governance Issues in Urban Sustainability" авторства Саймона Бартлетта, опублікована в журналі Environment and Urbanization у 2003 році,

досліджується, як швидка урбанізація впливає на стан навколишнього середовища в містах. Він розглядає негативні наслідки, які можуть виникати внаслідок високої щільності населення, забруднення та знищення природних ресурсів. Автор стверджує що саме міське управління зі всіма його складнощами є єдиним способом спробувати досягнути міської стійкості, де розумне планування, впровадження екологічних технологій, поліпшення інфраструктури тощо є інструменти сучасного суспільства, на які спирається сучасна думка. Автор визнає, що питання стійкості міських громад не вирішено, а тільки на своєму шляху можливого вирішення. Даний текст потрібно сприймати в контексті протиставлення процесів, які має сільське поселення і його переваги, на які сучасне суспільство не зважає в межах загальної тенденції до урбанізації [10].

В книзі "The New Urbanism: Toward an Architecture of Community" авторства Пітера Катца, видана в 1994 році, викладено основні принципи нового урбанізму, які включають компактність, змішану використання територій, доступність і пішохідну орієнтацію. Автор підкреслює важливість формування міст, де житло, комерційні заклади і громадські простори функціонують разом. В даному аспекті підкреслено зрозуміла якість універсальності простору як такого. Катц критикує традиційні підходи до містобудування, які призвели до розпорошення міст, залежності від автомобілів і втрати соціальних взаємозв'язків в спільнотах. Саме через критику сучасного стану міських структур і потребу їх приведення до принципів нового урбанізму, який в багатьох аспектах є калькою сільських структур можна зробити висновок, що в процесі масштабної урбанізації суспільство втрачає те, що згодом пробує перевинайти [12].

В статті "У пошуках доіндустріального раю. Публічні простори села та їх трансформації" Брайченко досліджує зміни, які відбуваються у публічних просторах сіл в Україні, особливо в контексті історичних та соціально-економічних трансформацій, які зміни в економічній системі і спосіб життя сільських жителів призвели до змін у використанні та функціях цих просторів. Й хоча автор наприкінці виходить на соціальну несправедливість в частині доступу до публічних просторів, напрацювання в огляді формування розуміння структури селекції - дуже важливі для наукової думки [14].

Мета статті полягає у вивченні можливостей універсальної архітектури та універсального публічного простору в контексті урбаністичної структури сіл в Україні. Важливо визначити пріоритети та рекомендації для створення ефективних і стійких функціональних просторів у сільських громадах.

Виклад основного матеріалу. Здійснювана в Україні децентралізація системи управління відкриває нові можливості для нарощування потенціалу

розвитку сільських поселень та формування позитивних управлінських ефектів на місцевому рівні. Водночас вона генерує ймовірність виникнення нових «інституціональних пасток» через спротив трансформаційним зусиллям звичних практик державного та місцевого управління і традицій місцевого розвитку. А саме ігнорування традиційних способів розвитку нівелює увесь досвід отриманий від природного столітнього розвитку, де результат набувався поступовим відбором поміж конкурентноздатних пропозицій.

Експериментальні методи перетворення сіл на фабрики по виробництву продуктів в ранній період Радянського Союзу набули катастрофи Голодомору 1930-х років, та падіння ВВП на душу населення 1960-х, що спонукало розвитку величезної бідності поміж сільського населення. Пізні спроби СРСР по створенню міської інфраструктури в зменшеному масштабі на основі сел України потерпіли краху. Радянська спроба побудови в селах вузькопрофільної функції на кшталт критих басейнів, кіно-концертних залів, будинків побуту та їх занепад показали, що щільність населення села в капіталістичних умовах розвитку економіки не може забезпечити відповідне обслуговування задля базової діяльності унікальних комплексів, не говорячи вже про програми їх розвитку та модернізації.

Повертаючись до традиційних підходів формування громадської функції унікального характеру в селах, треба зауважити що житлова архітектура тут відігравала себе в універсальному застосуванні, де люди збирались на посиденьки (вид вечірніх розваг з публічними виступами, байками та гуморесками), чи вечорниці (молодь, що потребувала соціально-окремішнього гуртування для формування важливих соціо творчих зв'язків, домовлялись про оренду хати в одиноких людей, де способом оплати за проведення публічного заходу був бартер у вигляді помочі одинокій людині у веденні господарства). Так само, оцінюючи публічні простори структури сіл України, ми бачимо такий універсальний юніт, як вигін.

Вигін - простора вільна ділянка біля села або в селі, куди виганяють пастися худобу, птицю. Вигін водночас слугує контрольованим випасанням худоби та птиці навколишніх дворів. Але, в потрібний день року, вигін перетворюється на майданчик для проведення ярмарки, чи щотижневого базарювання, проведення загальносільських свят. Успішність вигону символізують малі архітектурні форми чи архітектурні споруди, що зводяться на території вигону, а також публічні події, їх тип та масштаб.

Колодязь (криниця) - мала архітектурна форма, що виконує функцію водопостачання. Колодязь виконується з коловоротом, часто з ціпком та пристебнутою ціберкою загального використання. Криниця - копана яма до рівня стояння ґрунтових вод, обкладена будівельними конструкціями, накрита

кришкою. Від колодязя її відрізняє відсутність коловорота і елементів діставання води. До криниці кожен користувач приносить свою мотузку і свою ціберку. Зустрічаються криниці з “журавлем” - конструкцією на стовпі збалансовано прикріплено оглобину, за принципом важіля, з мотузкою на “носі”, що дає змогу опускати та виймати ціберку з водою з криниці [19].

Окрім загального визначення терміну «вулиця», в сільській місцевості також є додаткові функціональні особливості використання вуличного простору, які можна сформулювати у наступне визначення:

Вулиця — (походить від слова “вулитися”, гудіти, гомоніти) простір вечірнього гуляння молоді, що супроводжується великим різномаяттям ігор, танців, співів та інших способів проявити себе в прошарку суспільства свого віку, що є засобом соціалізації молодого населення сіл.

Наведемо ще деякі визначення, що історично сформовані у сільських громадах:

Крамниця - стаціонарна будівля, споруда для ведення торгівлі.

Каплиця - невелика молитовна будівля чи мала архітектурна форма.

Церква - храм, в якому відбувається християнське богослужіння.

Собор - головна в поселенні церква.

Сходка - збори сільської громади.

Ярмарок - торг, який влаштовується регулярно, в певну пору року і в певному місці для продажу й купівлі товарів [19].

Рис. 1. Приклад Вигону в селі Шишківці, Чортківський район,

Тернопільська область (сучасний стан) [21]

Рис. 2. Історичне фото середини XX ст. Центральний Вигін в селі Козіївка, Богодухівський район, Харківська область [22]

Рис. 3. Приклад Вигону на картині Миколи Пимоненка “Молодиця” 1890 р, Національний художній музей України [23]

Рис. 4. Приклад Вулиці на Вигоні [24]

І навіть територія чи ділянка собору, як найвищого щаблю розвитку публічного сільського простору (вигону) ніколи не припиняла бути місцем випасу господарства. Децентралізація, як сучасний процес, що запущений в українському суспільстві в масштабі держави, надає вперше за останні 150 років можливості сільським громадам, і як похідним від них - сільським поселеневим структурам реалізуватися, як їм органічніше та зручніше. Тут важливо зауважити аби даного інституційного потенціалу самоврядування вистачило, треба робити й наступні поступи в сторону особливостей сільської особливої організації. Щоб за висновком села повернули собі самодостатність і в умовах сучасності реалізували свій поступ, розвиток та успіх.

Висновки: тож на сьогодні бачимо одну з перешкод, що заважають селам розвиватися - це відсутність розуміння специфіки структури сільських населених пунктів, їх особливості життєдіяльності, і як результат - відсутність унормованої селобудівної бази у вигляді універсального підходу до використання архітектурних та урбаністичних просторів, відсутність таких нормативних документів, що створять особливі правила універсальності та умови для розвитку сіл, базуючись на малочисельності і розрідженості населення. Необхідно розглянути можливість поєднання в одному приміщенні різних громадських функцій, поєднання в єдиній структурі житлової та громадської функції; переглянути потребу інсоляції, як умови щільної та висотної забудови міст, яка впливає на оптимальність планувальних рішень; переглянути санітарно-захисні зони, норми для малих господарств, як

виробничих центрів середнього класу, які можуть і мають бути поєднані з центрами житла та дозвілля, а не розділятися, що наразі декларує Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", як базовий документ для ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій" в частині модерністичного поділу міста на конкретні функції життєдіяльності зі встановленими відстанями для них.

І коли в селі школа, садок, адміністрація, спорткомплекс, концертний хол, виставковий центр та кабінет лікаря, пошти та помешкання зможуть бути в одній будівлі, коли проїжджа частина на сільській вулиці може бути також і тротуаром чи велосипедною доріжкою - це дасть селу бути оптимальнішим в застосуванні обмеженого свого ресурсу і в універсальності побудувати свою сталість. Адже село, - це особливий тип поселеневого формування зі своїми тісними внутрішніми взаємозв'язками та поєднаннями між різними видами суспільної діяльності та природою, що відмінні від міських принципів сталості.

Список джерел

1. Bourdieu, P., *The Logic of Practice*. Stanford University Press, 1990, P. 333. [Досліджує соціальні практики, які можуть бути застосовані до аналізу взаємодії між архітектурою та суспільством.]
2. Sennett, R., *The Conscience of the Eye: The Design and Social Life of Cities*. W.W. Norton & Company, 1990, P. 288. [Розглядає вплив архітектурного середовища на соціальне життя в містах.]
3. Healey, P., *Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies*. Macmillan, 1997, P. 384. [Обговорює важливість співпраці в процесах планування і розвитку, зокрема в сільських громадах.]
4. Catanese, A.J., *Urban Planning: Theory, and Practice*. Urban Land Institute, 1993, P. 386. [Включає рекомендації щодо розробки земельного планування в містах і селах.]
5. Hall, P., *Cities of Tomorrow: An Intellectual History of Urban Planning and Design in the Twentieth Century*. Blackwell Publishing, 2002, P. 640. [Історичний огляд містобудування та архітектурного дизайну в XX столітті.]
6. Zukin, S., *The Cultures of Cities*. Blackwell, 1995. P. 336. [Досліджує соціальну взаємодію в різних типах міських та сільських просторів.]
7. Talen, E., *Sense of Community and Neighborhood Form: An Analysis of the Relationship Between Sense of Community and Neighborhood Form*. Environment and Behavior, 1999, 31(2), С. 163-190. [Досліджує зв'язок між формою сусідства та відчуттям спільноти.]
8. Bulkeley, H., & Betsill, M., *Cities and Climate Change: Urban Sustainability and Global Environmental Governance*. Routledge, 2005, P. 250. [Обговорює устійчивість міст і сіл у контексті глобальних викликів.]
9. McGranahan, G., & Satterthwaite, D., *Urbanization Concepts and Trends*. IIED, 2014, P. 28. [Розглядає нові концепції урбанізації, які можуть бути застосовані до сільської місцевості.]
10. Bartlett, S., *Urbanization and Environmental Quality: A Synthesis of the Governance Issues in Urban Sustainability*. Environment and Urbanization, 2003, 15(1), P. 1-20. [Аналізує питання урбанізації з точки зору стійкості.]

11. Jabareen, Y., *Sustainable Urban Forms: Their Typologies, Models, and Concepts*. Journal of Planning Education and Research, 2006, 26(1), С. 38-52. [Описує різні типи сталих урбаністичних форм.]
12. Katz, P., *The New Urbanism: Toward an Architecture of Community*. McGraw-Hill, 1994, Р. 288. [Обговорює принципи нового урбанізму, які можуть бути корисними для сільських поселень.]
13. Гнесь Л. *Еволюційні трансформації першої хвилі експериментально-показового сільського будівництва в Україні 60-х років ХХ ст.* Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Архітектура», 2022. № 1 (7), С. 30-39. [презентує результати власних натурних досліджень “експериментально-показових” сіл. Авторка аналізує утворення й забудову “перспективних” сіл на прикладі сіл, збудованих на перших етапах архітектурно-містобудівної реорганізації українських сіл, та політики стирання відмінностей між містом і селом. Висвітлено недоліки проектування житла “міського” типу для забудови села.]
14. Брайченко О.У. *У пошуках доіндустріального раю. Публічні простори села та їх трансформації*. Спільне. Простір та нерівність, 2019, № 12, С. 106–113.
15. Заставецька Л.Б. *Трансформація системи розселення регіону в умовах удосконалення адміністративно-територіального устрою України (на прикладі Тернопільської області): автореф. дис. ... канд. географ. наук / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*. Чернівці, 2008, 23 с.
16. Михайлишин О.Л. Особливості формування і проблеми модернізації громадських центрів експериментально-показових сіл України (на прикладі села зоря рівненської області). Науковий вісник будівництва Т. 100, 2020, № 2. С. 57–65. <https://doi.org/10.29295/2311-7257-2020-100-2-57-65>.
17. Нікіфоров Є. *Дослідні зразки: Радянські експерименти над селами та їхніми жителями у проєкті Євгена Нікіфорова*. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <https://birdinflight.com/sela-evgeniya-nikiforova>. - Назв. екран.
18. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій. [Чинний від 2019- 10- 01]. Вид. офіц. Київ: Укрархбудінформ, 2019.
19. *СЛОВНИК. Портал української мови та культури* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <https://slovnyk.ua/index.php> - Назв. екран.
20. *Центральний вигін села Шишківці*, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B8%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96_\(%D0%A7%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B8%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96_(%D0%A7%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD)) - Назв. Екран.
21. *Історичне фото середини ХХ ст. Центральний вигін в селі Козіївка, Богодухівський район, Харківська область*, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <https://www.otkudarodom.ua/ru/kozievka-koziyivka> - Назв. Екран.
22. *Приклад Вигону на картині Миколи Пимоненка “Молодиця” 1890 р, Національний художній музей України*, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 - Назв. Екран.
23. *Приклад Вулиці на Вигоні*, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <https://ocnt.com.ua/vulicya-veseli-vechornici-uchasniki-ta-osoblivosti-provedennya/> - Назв. Екран.

PhD student **Olexandr Stolovyi**,
Doctor of Architecture **Gelena Kovalska**,
Kyiv National University of Construction and Architecture

THE UNIVERSALITY OF ARCHITECTURE AND PUBLIC SPACE IN THE URBAN STRUCTURE OF VILLAGES AS A BASIS FOR THEIR SUCCESS

The article delves into the significant influence of architecture and public space on the growth and development of rural settlements within the context of decentralization in Ukraine. Decentralization, a process that redistributes authority and resources from the central government to local jurisdictions, has opened up new avenues for rural development, prompting a reevaluation of how villages are organized and sustained.

Historically, Ukrainian rural settlements have faced numerous challenges, including economic decline, population migration to urban centers, and inadequate infrastructure. The legacy of Soviet-era planning continues to adversely affect village layouts and accessibility to vital services. This article analyzes these historical contexts, highlighting how past policies and planning decisions have contributed to the current difficulties that many villages are experiencing.

One of the key aspects discussed is the importance of creating vibrant public spaces that serve as focal points for community interaction and engagement. Effective architecture and thoughtful design of public spaces can enhance the quality of life for residents, promote social cohesion, and attract visitors. The article emphasizes the necessity of implementing a universal approach to village planning, one that considers the unique cultural, social, and environmental factors of each settlement. By doing so, communities can foster a sense of identity and belonging while ensuring they meet the needs of their current and future populations.

Moreover, sustainable development is underscored as a critical goal for these rural areas. The integration of green spaces, pedestrian-friendly designs, and multifunctional public areas can aid in promoting ecological sustainability and economic resilience in villages. In conclusion, the article calls for collaborative efforts among government entities, architects, urban planners, and the community to revitalize rural settlements in Ukraine, ensuring they are resilient, inclusive, and capable of thriving in the face of ongoing challenges. This comprehensive approach to rural planning is essential for harnessing the potential of decentralization to cultivate dynamic and sustainable village environments.

Keywords: universality of architecture; public space; decentralization; rural settlements; sustainable development; urbanism.

REFERENCES

1. Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Stanford University Press. P. 333. {in English}
[Explores social practices that can be applied to the analysis of the interaction between architecture and society.]
2. Sennett, R. (1990). *The Conscience of the Eye: The Design and Social Life of Cities*. W.W. Norton & Company, P. 288. {in English}
[Examines the impact of the architectural environment on social life in cities.]
3. Healey, P. (1997). *Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies*. Macmillan, P. 384. {in English}
[Discusses the importance of collaboration in planning and development processes, particularly in rural communities.]
4. Catanese, A.J. (1993). *Urban Planning: Theory and Practice*. Urban Land Institute, P. 386. {in English}
[Includes recommendations for developing land planning in cities and villages.]
5. Hall, P. (2002). *Cities of Tomorrow: An Intellectual History of Urban Planning and Design in the Twentieth Century*. Blackwell Publishing, P. 640. {in English}
[Historical overview of urban planning and architectural design in the 20th century.]
6. Zukin, S. (1995). *The Cultures of Cities*. Blackwell, P. 336 {in English}
[Examines social interaction in various types of urban and rural spaces.]
7. Talen, E. (1999). *Sense of Community and Neighborhood Form: An Analysis of the Relationship Between Sense of Community and Neighborhood Form*. *Environment and Behavior*, 31(2), 163-190. {in English}
[Investigates the relationship between neighborhood form and sense of community.]
8. Bulkeley, H., & Betsill, M. (2005). *Cities and Climate Change: Urban Sustainability and Global Environmental Governance*. Routledge, P. 250. {in English}
[Discusses the sustainability of cities and villages in the context of global challenges.]
9. McGranahan, G., & Satterthwaite, D. (2014). *Urbanization Concepts and Trends*. IIED, P. 28. {in English}
[Examines new urbanization concepts that can be applied to rural areas.]
10. Bartlett, S. (2003). *Urbanization and Environmental Quality: A Synthesis of the Governance Issues in Urban Sustainability*. *Environment and Urbanization*, 15(1), 1-20. {in English}
[Analyzes urbanization issues from the perspective of sustainability.]
11. Jabareen, Y. (2006). *Sustainable Urban Forms: Their Typologies, Models, and Concepts*. *Journal of Planning Education and Research*, 26(1), 38-52. {in English}

[Describes various types of sustainable urban forms.]

12. Katz, P. (1994). *The New Urbanism: Toward an Architecture of Community*. McGraw-Hill, P. 288. {in English}

[Discusses the principles of new urbanism that can be beneficial for rural settlements.]

13. Hnes, L. (2022). Evolutionary Transformations of the First Wave of Experimental-Exemplary Rural Construction in Ukraine in the 1960s. [Evolutsiyni transformatsiyi pershoyi khvyly eksperimental'no-pokazovogo sil'skoho budivnytstva v Ukrayini 60-kh rokiv XX st.] Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: "Architecture", No. 1 (7), Pages. 30-39. {in Ukrainian}

[Presents the results of the author's field studies of "experimental-exemplary" villages. The author analyzes the formation and development of "prospective" villages based on the villages built during the early stages of architectural and urban restructuring of Ukrainian villages, as well as the policy of erasing differences between city and village. Highlights the shortcomings of designing "urban-type" housing for village development.]

14. Braiichenko O. U. (2019). *In Search of a Pre-Industrial Paradise: Public Spaces of the Village and Their Transformations*. [U poshukakh doindustrial'noho rayu. Publichni prostory sela ta yikh transformatsiyi] Spilne. Space and Inequality, No. 12, Pages. 106–113. {in Ukrainian}

15. Zastavetska L. B. (2008). *Transformation of the Settlement System in the Region Under the Conditions of Improvement of Administrative-Territorial Structure of Ukraine (On the Example of Ternopil Region)* [Transformatsiya systemy rozselenniya rehionu v umovakh udoskonalennya administratyvno-terytorial'noho ustroiyu Ukrayiny (na prykladi Ternopil's'koyi oblasti)]: Author's Abstract of the Thesis for Candidate of Geographic Sciences. Chernivtsi National University named by Yuriy Fedkovych, Chernivtsi. 23 p. {in Ukrainian}

16. Mykhailishyn O.L. (2020). *Features of Formation and Problems of Modernization of Public Centers in Experimental-Exemplary Villages of Ukraine (On the Example of the Village Zorja, Rivne Region)*. [Osoblyvosti formuvannya i problemy modernizatsiyi hromadskykh tsentriv eksperimental'no-pokazovykh sil Ukrayiny (na prykladi sela Zorya Rivnens'koyi oblasti)]. Scientific Bulletin of Construction, Vol. 100, No. 2, pp. 57–65. <https://doi.org/10.29295/2311-7257-2020-100-2-57-65>. {in Ukrainian}

17. Nikiforov Y. Research Samples: *Soviet Experiments on Villages and Their Inhabitants in the Project of Yevhen Nikiforov*. [Doslidni zrazky: Radyans'ki eksperymenty nad selamy ta yikhniymy zhytelyamy u proekti Yevhena Nikiforova]. [Electronic resource] Access mode URL: <https://birdinflight.com> - Screen name. {in Ukrainian}

18. DBN B.2.2-12:2019. *Planning and Development of Territories [Effective as of 2019-10-01]*. DBN B.2.2-12:2019. Planuvannya ta zabudova terytoriy. [Chynnyy vid 2019-10-01]. Kyiv: Ministry of Regional Development of Ukraine, 2019. (State Building Norms of Ukraine). [Electronic resource] Access mode URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/BN01:2050-6065-7237-3998?doc_type=2. - Screen name. {in Ukrainian}
19. DICTIONARY. Ukrainian Language and Culture Portal. [SLOVNYK. Portal ukrayins'koyi movy ta kul'tury]. [Electronic resource] Access mode URL: <https://slovnyk.ua/index.php> - Screen name. {in Ukrainian}
20. Central Vyhin of Shyshkivtsi, [Tsentral'nyy vyhin sela Shyshkivtsi]. [Electronic resource] Access mode URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B8%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96_\(%D0%A7%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B8%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96_(%D0%A7%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD)) - Screen name. {in Ukrainian}
21. Historical photo from the mid-20th century. Central Vyhin in the village of Koziivka, Bohodukhiv District, Kharkiv Region, [Istorychne foto seredyny XX st. Tsentral'nyy vyhin v seli Koziivka, Bohodukhivs'kyi rayon, Kharkivs'ka oblast']. [Electronic resource] Access mode URL: <https://www.otkudarodom.ua/ru/kozievka-koziyivka> - Screen name. {in Ukrainian}
22. Example of a Vyhin in Mykola Pymonenko's painting "The Young Woman" 1890, National Art Museum of Ukraine, [Pryklad Vyhonu na kartyni Mykoly Pymonenka "Molodytsya" 1890 r, Natsional'nyy khudozhniy muzey Ukrayiny]. [Electronic resource] Access mode URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 - Screen name. {in Ukrainian}
23. Example of a Vulytsia on the Vyhin, [Pryklad Vulytsi na Vyhoni]. [Electronic resource] Access mode URL: <https://ocnt.com.ua/vulicya-veseli-vechornici-uchasniki-ta-osoblivosti-provedennya/> - Screen name. {in Ukrainian}